

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Tertia. Solvuntur argumenta contra nostras conclusiones allatas
Sect. antec. §. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

tores vix aliquando, vel numquam curant de formando ultimo conscientiae dictamine certo, quo de sui operis inhonestate certificentur; immò nil curant de operis honestate, aut inhonestate, sed tantum de delectatione, aut lucro: ergo cum tales peccatores sint innumeri, nullus horum peccabit. Hæc, & alia Palanco.

N. Sed contra; quia duplici ex causâ homo
87. peccat: vel quia ponit opus, quod directè iudicat absolute inhonestum; vel quia suspendendo omne iudicium directum de operis honestate, & inhonestate, ponit illud opus dubitans de malitiâ; & tunc habet iudicium certum reflexum proponens, quod malum sit operari sine iudicio de honestate, aut saltem de non malitiâ operis. Quilibet enim, antequam operetur, tenetur formare aliquod sive directum, sive reflexum conscientiae iudicium, quo ultimo iudicet, quod opus saltem non sit malum; quod si hoc suspendat, & operetur, peccabit, quia operatur sine bonâ fide, seu sine prævio dictamine directo de operatione; habet tamen in eo casu dictamen reflexum dictans esse peccatum ponere opus non iudicatum saltem non malum. Adde peccaturum eum omnem, qui sine omni iudicio, tam directo, quam reflexo de non malitiâ operis operetur: etsi enim, ut sine peccato operetur, necessarium non sit iudicium directum de non peccato; tunc tamen necessarium est reflexum, aliter sine bonâ fide operabitur. Alterutrum ergo iudicium de non peccato necessarium est, ne quis peccet, ut dicam d. 21.

N. Ecce igitur, quod doctrina P. Terilli nec
88. tollit potentiam peccandi, nec excusat à peccato, & poenâ opera peccatorum: nam peccator quantumcumque enormis vel dum ponit opus malum habet dictamen prævium directum de operis malitiâ, vel non? Si habet, ergo peccat, quia ponit opus sub dictamine de inhonestate. Si non habet dictamen directum, habeat tamen iudicium reflexum, adhuc peccat, quia ponit opus sub iudicio reflexo de ejus malitiâ. Quod si careat tum iudicio directo, tum reflexo de non peccato, adhuc ponendo illud opus peccabit, quia operatur sine ullo iudicio prævio de non peccato. Immò tandem huic doctrinæ manum dat Palanco num. 58. dicens: Et quidem adeo evidenter peccaminosus est ille modus operandi sine conscientia, seu quod idem est, sine scientiâ honestatis, & inhonestatis operis, ut ipso lumine naturæ ad explicandum hominem pessimè operantem, his verbis utamur: Est

homo sine conscientia, operatur sine conscientia; cognoscentes ipsum modum eligendi sine conscientia esse ex terminis, & ab intrinseco pessimum. Ecce, juxta Palanco, est lumine naturæ notum, quod operari sine conscientia operis sit pessimum: ergo ne quis peccet, necesse est, ut addit aliqua conscientia, seu iudicium sive directum, sive reflexum de non malitiâ operis: ergo vera est doctrina P. Terilli, quod ad non peccatum, aut ad opus bonum, necessarium temper sit aliquod dictamen prævium de non malitiâ, aut de honestate operis.

SECTIO III.

Solvuntur argumenta contra nostras conclusiones allatas sect. antec. §. 2.

§. I.

Quia implicat, ut quis sit speculative dubius de licentiâ, & simul de eâ practice certus.

SUMMARIUM.

Satis per me conscientia directâ, sive reflexa, n. 89.

Arguit P. Eliz. quia intellectus speculative dubius de malitiâ objecti, est etiam practice dubius de licentiâ actus, n. 90.

Et quia oppositum est intelligibile, nam ex incerto certum sequi non potest, n. 91.

Et quia implicat certitudo simul, & incertitudo de eodem objecto, n. 92.

Contradictio P. Eliz. n. 93.

Instatur argumentum variis exemplis, n. 94.

Certum, incertum, dubium, verum, falsum, probabile, sumi possunt tum objective, tum formaliter, n. 95.

Sicut ex antecedenti incerto subjective sumpto sequi non potest consequens subjective certum, ita ex incerto objective sumpto sequi potest consequens subjective certum, ib.

Premissa conscientie reflexe sunt evidentes, et habent quid incertum pro objecto. Quales sint, n. 96.

DD. tuentes eas premisas esse evidentes, ib.

Intellectus speculative dubius de malitiâ objecti fit practice certus de non malitiâ actus ob principia superveniens, n. 97.

DD. hoc tuentes, n. 98.

Ostendo quomodo cum incertitudine objecti sit certitudo de honestate actus, ib.

Intellectus speculative dubius est etiam practice dubius, nisi superveniat principium certum reflexum, n. 99.

Explico, n. 100. 101.

Quid conscientia directâ, quid reflexa? ibid. & n. 102. 103.

Ostendo

Ostendo modum resolvendi conscientiam, & deponendi dubium, n. 100.

Qua diligentia adhibenda ut tutò exerceamus actionem dubiam? n. 105.

Sicut de probabilitate objecti habere possum evidentiam, & de falsitate veritatem, ita de dubietate licentia habere possum certitudinem licentia, n. 106.

Diversum est objectum conscientia speculative incerta, immò practice incerta, ab objecto conscientia reflexe. Assignatur, n. 107.

Est certum hoc principium, Actio de cuius inhonestate non dubito est permisa; actio, cuius inhonestatem prudenter negare possum, est permisa, ib.

Nulla repugnantia, quòd intellectus directè practice incertus de honestate electionis sit reflexè practice certus de illa, n. 108.

Ob libertatis possessionem cum dubio speculativo de lege, aut malitia objecti, & actus stat iudicium practicum de licentia illius, n. 109.

Inductio quòd quis possit esse practice certus de licentia eius de quo speculativè est dubius, n. 110. 111.

An iudex teneatur stare allegatis, & probatis ubi habet in oppositum evidentiam? ib.

N. 89. **D**icta à me sèst. antec. non ideo dicta sunt, quia velim conscientiam reflexam esse semper ad rectè operandum necessariam; hoc enim, juxta me, est falsum, ut ostendi d. 19. satis enim est conscientia directè purè probabilis de licentia operationis; hæc enim, si sit certò probabilis, est regula sufficiens, & infallibilis ad rectè operandum. Sed hæc dicta sunt, ut ostendatur, quomodo intellectus directè speculativè dubius de existentia legis, immò directè practice dubius de honestate electionis possit fieri certus. Dixi autem fieri posse reflexè practice certum per principia reflexa, & ostendi facile prout esse, quod P. Eliz. fatetur sibi inintelligibile. Sanè si intelligit, quomodo ex non inventione veritatis fiat intellectus per argumentum reflexum certus de inventione veritatis; cur non intelligat, quomodo intellectus speculativè dubius de honestate objecti fiat practice certus ob principium superadditum de honestate electionis? Aut quomodo intellectus practice directè dubius de licentia electionis fiat reflexè practice certus ob principium superadditum de ejusdem electionis licentia?

N. 90. **P.** Eliz. Primum itaque ex P. Elizald. argumentum est; quia eo ipso quòd intellectus est speculativè dubius de malitia, aut prohibitione objecti, eo ipso est etiam practice

Tom. III.

dubius de licentia operationis: ergo nulla conscientia speculativè dubia potest esse practice non dubia: ergo omnis conscientia ut sit moraliter certa de licentia operationis, debet prius esse certa de non malitia objecti; seu omnis conscientia practice certa debet prius esse speculativè certa.

Confirmat 1. quia intelligi non potest, N. quomodo conscientia speculativè dubia de natura objecti, imò practice dubia de licentia actionis, fieri possit practice non dubia. Antecedens probatur; quia ex incerto, & dubio implicat sequi certum; hæc enim est tota ratio, cur omnis Logica doceat, quòd conclusio debiliorem partem sequatur: ergo ex conscientia speculativè dubia de morali natura objecti, aut ex conscientia directè practice dubia de natura actionis implicat sequi conclusionem, seu conscientiam reflexè certam de licentia actionis, cum præmissæ, ex quibus ea conclusio, aut conscientia deducitur, sint incertæ.

Confirmat 2. quia implicat, ut stante N. dubietate intellectus speculativi circa naturam objecti, dentur principia certa de honestate ejusdem objecti electione; & multò magis implicat, ut in intellectu practice dubio de honestate electionis dentur principia certa de ejusdem electionis honestate: ergo implicat, ut conscientia speculativè incerta sit simul practice certa; & multò magis implicat, ut conscientia practice incerta de honestate electionis sit simul practice certa de ejusdem electionis honestate. Antecedens probat, tum quia implicat ut intellectus habeat certa principia de licentia electionis, quam dubitat esse illicitam: tum quia implicat, ut in eodem intellectu stent simul certitudo, & incertitudo ejusdem omnino objecti: sed in nostro casu intellectus est simul speculativè incertus de honestate objecti, immò est practice incertus de licentia electionis ejusdem objecti; & simul est practice certus ob principia reflexa de ejusdem electionis licentia: ergo in eodem intellectu simul stant incertitudo, & certitudo practica ejusdem omnino objecti, seu electionis.

Antequàm directè occurrā argumentis N. P. Elizald. notandum 1. omnia in eum retorqueri, quatenus docet, quòd dubius, num aliqua lex existat, possit esse certus de ejus legis non obligatione, deponendo dubium speculativum de ejus existentia per discursum reflexum certum de non obligatione, hoc pacto: Si lex existeret, eam post maturam adhibitam diligentiam invenissem, non inveni, ergo non existit. Quæro modo

si ex incerto certum sequi non potest, quomodo P. Elizald. infert conclusionem certam de non obligatione, immò de non existentia legis ex incertitudine de existentia ejusdem? Ergo suis argumentis cogitur respondere.

N. 94. Notandum 2. omnia argumenta instari innumeris aliis exemplis: possum enim, ut saepe dixi d. 18. & 19. habere evidentiam de re non evidenti; habere certitudinem de re probabilis, seu, ut clarius loquar, habere evidentiam de non evidentia rei; habere certitudinem de probabilitate rei; habere veritatem de falsitate rei; quæro modò, quomodo hoc fieri possit?

N. 95. Notandum 3. incertum, inevidens, dubium, probabile, falsum sumi posse, tum objective, quatenus ipsa inevidentia, & incertitudo, & falsitas actus est objectum actus reflexi evidētis, certi, veri; tum formaliter pro ipso actu formali reflexo evidenti, & certo, tendente in eum actum directum incertum, falsum, inevidentem, tamquam in suum objectum. Jam sicut certum prorsus est, quòd ex antecedenti incerto, & inevidenti, subjective, & formaliter sumpto, sequi non possit consequens evidens, & certum, quia conclusio sequitur debiliorem partem; ita æquè certum est, quòd ex antecedenti inevidenti, aut incerto, & purè probabili, objective, & signatè sumpto, colligi possit consequens evidens, & certum: quatenus cum inevidens, incertum, & probabile objective sumptum non sit, nisi ipse actus incertus, probabilis, & inevidens; potest talis actus incertus esse objectum actus reflexi certi, & evidētis; potest enim esse mihi evidens ipsa inevidentia, & incertitudo, & probabilitas actus directi: ergo ex antecedenti inevidenti, & incerto, sumpto objective, & signatè, colligi potest consequens evidens, & certum.

N. 96. Ita accedit in casu nostro loquendo de conscientia reflexa supra statum objecti, seu actus directi; nam præmissæ, etsi habeant pro objecto aliquid signatè incertum, sunt prorsus certæ, saltem circa licentiam operationis: præmissæ enim sunt istæ, aut his similes: *Cuique licet electio objecti, quod non certò constat esse veritum, sed objectum A, de cuius morali natura dubito, non certò constat esse veritum, ergo ejus electio licet.* Vel loquendo de conscientia practica directè dubia: *Cuique licet electio, quæ non certò constat esse verita, sed electio, de cuius licentia dubito, non certò constat esse verita, ergo ea electio licet.* Ecce utriusque syllogismi præmissæ sunt

certæ, & evidentes; & ideo C. Pallav. hoc principium, *Quicumque facit id, quod omnibus pensatis sibi videtur bonum*, (aut saltem permisum) *honestè facit*, aut saltem non illicite facit, vocat primum principium practicum; eique assentitur Caram. in Dis. lexii in Epist. quæ examinat pag. mibi 322. mentem C. Pallavicini, P. Vatqu. P. de S. las, Steph. Spinulæ, & Philal.

In formâ dico verum prorsus esse, quòd intellectus speculative dubius de legis existentia, aut de malitia objecti, nisi assumat alia principia, per quæ tum dubium speculative de honestate objecti, tum dubium practicum directum de licentia actionis deponat, sit practice dubius de licentia actionis. Nego tamen, quòd si assumat principia reflexa certa, maneat practice dubius, immò eo ipso quòd ea assumit, sit relictè practice certus de licentia actionis, & sic omittit dubium practicum directum de eadem: nam per novum principium superveniens, dictans nos posse contra dubium speculative de honestate, immò contra dubium practicum operari, certificatur intellectus de non peccato in ponendo actionem practice directè dubiam de licentia, aut in adherendo objecto speculative dubio de honestate.

Hæc, paucis mutatis, est communissima N. Doctorum mens cum P. Suar. P. Sanchez. C. Caiet. Herinex tom. 2. d. 4. num. 33. P. Moya tom. 1. quæ. 6. num. 31. M. Tapu. M. Passer. & aliis, quibus addo M. Mercor. quæ. 1. p. art. 13. quærit, an iudicium de objecto sit ejusdem rationis cum iudicio de operatione? & affirmat juxta ea, quæ deduxi art. 12. Addit tamen, quòd si iudicio particulari de operatione superveniat nova ratio, poterit iudicium de operatione esse certum; & de objecto esse incertum: ex gr. Dubito, an talis liquor sit aqua; & tamen non dubito honestam esse ministratorem in casu necessitatis, ne salus infirmi perdatetur. Hæc M. Mercor. Idem acutè, & saepe exponit Caram. in Apologem. Epist. 2. ex gr. Præcipiatur Thomistæ, ut defendat opinionem de resolutione usque ad materiam primam: ecce, si sermo sit de veritate objecti, formidare potest: si sermo sit de bonitate disputationis, scit se honestè agere eam defendendo. Similiter, an Deipara sit sine originali concepta: si sermo sit de veritate opinionis piæ affirmantis, formidat; nam potest non esse sine originali concepta: si de honestate actus, quòd eam defendit, scit se honestè operari. Ecce igitur quâ ratione cum incertitudine veritatis objecti iter certitudinis

tudo de honestate actionis; quod intelligere debent Adversarii, nisi confundere velint veritatem cum honestate.

N. 99. Hinc facile solvitur argumentum: Quoties intellectus est speculative dubius, est etiam practice dubius, si dubio speculativo non superveniat principium certum reflexum dictans, quod, non obstante dubia prohibitionem objecti, licitum sit operari, concedo antecedens; si superveniat, nego antecedens, & utramque consequentiam.

N. 100. Ad 1. confirm. omitto instantiam jam allatam *num. 93.* immo pro instantia contra eundem P. Elizald. adducere possum integrum ejus contra nostram sententiam volumen; quæro enim, an eam impugnet argumentis certis, & evidentibus, aut saltem probabilioribus? Si negat, ergo nostra de licito usu opinionis probabilis sententia, utpote impugnata argumentis nostro iudicio infirmioribus, quam nostra sint, erit vera. Si affirmat, quæro, quomodo fieri possit, ut ex minus probabili a se impugnato sequatur probabilis, aut evidens? Ut enim ex incerto non potest deduci certum, ita neque ex minus probabili deduci potest probabilis, aut evidens. Quare, nisi P. Eliz. dicere velit, totum suum volumen flocci pendendum esse, intelligere debet doctrinam traditam à nobis *n. 93.* immo hoc adeo evidens est, ut nullus, nisi supra opinionem alienam reflectat, eam impugnare possit, nec propriam suadere, nisi super eam reflectat.

N. 101. In forma nego antecedens, & explico; nam dubio speculativo de morali natura objecti, & dubio practico de morali natura electionis superaddi potest principium certum, ex quo inferatur dictamen evidens, quod non obstante utroque dubio licita sit electio, ut dixi *num. 95.* Hoc autem præter dicta, facile intelligitur, si intelligatur, quid sit conscientia directa, quid reflexa; & quantum inter se differant objecta utriusque. Conscientia directa est conscientia de ipso objecto, aut electione secundum se, & habet pro objecto remoto ipsum objectum, circa quod est electio voluntatis; & pro proximo ipsam ejus objecti electionem ut licitam, aut illicitam. Conscientia reflexa est conscientia de electione ut supponente actum conscientie directum; & habet pro objecto immediatè per actum reflexum attactum, tum ipsam electionem; tum ipsum actum conscientie directum proponentem eam electionem. Vel, ut brevius loquar, & juxta dicta de invincibili ignorantia, conscientia directa est conscientia de morali electione, ut est ipsa electio in se à parte rei, Tom. III.

seu de electione specificativè sumptà: conscientia reflexa est conscientia de electione ut reduplicativè existente per ipsam conscientiam directam.

Jam verò ut conscientia speculative, aut N. practice directè incerta, & dubia fiat re- 102 flexè practice certa, assumendum est tamquam objectum conscientie reflexe ipsa conscientia directa; & reflectendo supra statum, quem objectum conscientie directæ habet in mente operantis, assumendum est aliud principium reflexum habens pro objecto ipsammet conscientiam directam, seu objectum ut existit in mente per ipsum actum conscientie directum; & inferendum ex his est, electionem talis objecti, ut hic, & nunc per conscientiam directam propositi, esse licitam. Ex. gr. dubito, an detur lex de jejuniis; dubito, an electio venationis sit licita: assumo hoc utrumque dubium pro objecto conscientie reflexe, & utor hoc, aut simili principio: Lex, quæ non certò constat, certò non obligat, lex dubia de jejuniis non certò constat, ergo lex dubia de jejuniis, certò non obligat, ergo licet non jejunare. Similiter electio, quæ non certò constat esse venia, aut illicita, est licita, aut saltem permissa, (de quo principio fusissimè Caram. *lib. 4. Theol. Mor. Fund. à pag. 144.* ubi copiosè agit de possessione libertatis, quoties lex non est certa, à *n. 391.* in sua Dialysi) sed venatio, de cujus licentia dubito, est electio operationis, quam esse illicitam, aut vitatam non certò constat: ergo venatio, de cujus licentia dubito, est licita, aut saltem permissa.

Ecce in hoc utroque syllogismo patet N. doctrina à nobis tradita, quomodo, stante 103 dubio speculativo, aut dubio practico directo, seu stante conscientia speculative incerta de honestate objecti, aut practice directè incerta de honestate electionis, possit fieri practice certa, & evidens de non peccato. Similiter patet quàm facile deponatur dubium, seu conscientia practice dubia, nempe per iudicium certò prudens reflexum de licentia hic, & nunc actionis. Vel enim conscientia dubitat ex gravi ratione, vel ex levi? Si ex levi, resolvitur simili syllogismo: Quoties ratio dubitandi de existentia legis est levis, potest quis pro libito operari; vel quoties ratio dubitandi de malitia actionis est levis, ne scrupulis sine gravi fundamento cruciemur, potest quis eam actionem licitè exercere; sed ratio dubitandi hic, & nunc de existentia legis, aut malitia actionis est levis; ergo licet pro libito operari, & eam actionem ponere. Si O ij autem

autem conscientia sit dubia ex gravi ratione, deponitur dubium ex principiis ante recentius, quod lex, quæ non certo constat existere, certo non obliget; & quod actio, quam esse veritam non certo constat, sit licita; quæ principia à ferè omnibus TT. admittuntur tamquam certa, & fundantur in possessione libertatis; iisque passim utuntur in materiâ de Lege, de Excommunicatione, de Censuris, & Votis dubiis.

N. Non immeror in trahendis aliis principiis, quibus conscientia practicè dubia deponitur, de quibus latè P. Moya *tom. 2. qu. 5. per totam*. In formâ nego antecedens. Ad probationem distinguo antecedens: ex incerto, & dubio se habente subjectivè, seu per modum actus, non potest colligi certum, concedo antecedens; se habente per modum objecti ipsius actus reflexi, nego antecedens, & consequentiam in sensu dato. Ad id quod additur, nego præmissas, ex quibus deducitur dictamen conscientie reflexæ, nempe ipsa conclusio, esse incertas, nam, ut ostendi n. 95. sunt saltem moraliter evidentes.

N. Monco autem cum Herinex, & P. Suar. 105. & aliis, quod ut formetur iudicium practicum reflexum, debet prius ille, qui speculative dubitat de re, uti diligentia sufficienti, ut veritatem rei inveniat; aliâ si hanc omittat, ea ignorantia erit vincibilis; quod si adhibita sufficienti diligentia pro gravitate, aut levitate materie adhuc dubitet, tunc dubium veritatis erit invincibile. Idem

M. Tap. prorsus monet Illust. Tapia *tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 9. n. 1. immò n. 12.* & sequentibus querit, quæ, & quanta diligentia adhibenda sit, ut tutò exerceamus actionem dubiam? & respondet, quod si factâ diligentia dubium solvatur, teneamur operari partem tutam juxta legem inventam; si autem dubium perseveret, recurrendum ad possessionem, quâ præsentè cessat dubium practicum, & transit in merè speculativum, quod non impedit licentiam operationis. Quæ autem, & quanta adhibenda sit diligentia, ut dubium tollatur, aut ut cum eo tutè operemur? Respondet *num. 13.* quod certa regulâ pro omni actione, & multò minùs unica regulâ pro omni actione tradi non possit; sed negotium prudentialiter agendum est juxta arbitrium boni, & sapientis viri, quia non omnes actiones sunt æquales, nec ejusdem difficultatis, nec homo semper est æquè dispositus ad diligentiam. Possumus ergo proportionalem regulam in generali assignare; & hæc est, Quod dubitans attendat materie gravitatem, & difficulta-

tem, & per se, aut per alios quærat media pro veritatis inventionem: si autem non suppetant idonea, censendum est, sufficientem fecisse diligentiam: quod si dubiter, an adhibita sint omnia media pro tali diligentia juxta materie qualitatem, tunc consulat viros in eâ arte peritos, & prudentes, & juxta eorum consilium se regat; vel operando actionem, deponendo conscientiam dubiam per consilium alienum; vel utendo maiori diligentia, si ita consulant. Demum n. 14. recurrit ad possessionem, & ait diligenter videndum, pro quâ parte sit possessio: si pro præcepto, obediat illi; si pro libertate, operetur, quod vult.

Ad 2. confirm. nego utramque partem N. antecedentis. Ad 1. probationem, retorquero id prius argumentum utendo eadem formâ: P. Suar. implicat, ut intellectus habeat evidentiam de objecto, de quo habet tantum probabilitatem; & implicat, ut intellectus habeat veritatem de objecto, quod tantum habet falsitatem; sicut autem hoc non tenet, ita nec id, quod contra nos urget. Immo sicut de objecto probabili ut probabili, seu de objecto probabilitate; & sicut de objecto falso ut falso, seu de objecto falsitate habere possum evidentiam, & veritatem; ita de dubitate licentie habere possum certitudinem licentie; quatenus id quod est directè dubium an liceat, est reflexè certum, quod liceat. In formâ distinguo antecedens: implicat, ut intellectus habeat principia certa reflexa de licentia electionis reduplicativè sumptæ, seu electionis ut dubitate illicitæ, nego antecedens; de licentia electionis specificativè sumptæ ut est in se, transeat antecedens, & nego consequentiam. Electio ut dubia de licentia est certo saltem permixta, quia est certum, quod electio, quam non certo constat esse illicitam, sit saltem permixta. Pater hoc allatis instantiis; potest enim objectum, quod directè tantum est probabile, esse evidens sumptum ut probabile: ita accidit in casu nostro, nam objectum, quod directè est dubie licitum, est certo reflexè licitum, aut permixtum; quatenus omne non certo verum est licitum, aut permixtum.

Ad 2. probat. concessâ maiori, nego *sup. N.* positum minoris; supponit enim, quod 107. idem sit objectum conscientie speculative, & practicæ directæ incertæ, ac est objectum conscientie reflexæ; quod est proprius falsum. Nam objectum conscientie speculative incertæ est ipsa legis existentia: objectum conscientie directæ practicæ incertæ est malitia electionis: objectum verò con-

conscientiæ practice reflexe est tum ipsa lex, tum actus conscientiæ dubitativus eam proponens; tum ipsa malitia electionis; tum actus conscientiæ directus practicus dubitativus hanc malitiam electionis proponens. Non enim dico, *legem non obligare*, sed dico, & est principium certum, *legem, de cuius existentia dubito, immo cuius existentiam prudenter negare possum, non obligare*. Similiter non dico, *actionem inhonestam esse licitam*; sed dico, & est principium certum, *actionem, de cuius inhonestate dubito, esse saltem permissam*: & multo magis est principium certum, *actionem, cuius inhonestatem prudenter negare possum, esse saltem permissam*.

N. 108. Nulla igitur in hoc repugnantia, quod intellectus dubitans directè de obligatione legis sit reflexe moraliter certus de ejus non obligatione; nulla quoque in hoc, quod intellectus per principia directæ practice incertus de honestate electionis sit reflexe practice certus de ejus licentiâ. Nec mihi opponatur, quomodo electio, de cuius honestate dubito, possit esse honesta. Non, inquam, opponatur; nam quæram à te, an difficilius sit, ut quod revera est in re inhonestum, sit honestum; an quod dubiè honestum sit honestum? Sicut igitur objectum in re inhonestum, & malum, si putetur invincibiliter honestum, est verè honestum, si ve positivè, quatenus apparet conforme regulis morum; si ve negativè, quatenus non apparet disforme, immò apparet non disforme iisdem regulis morum: ita talis actio dubia de honestate est reflexè honesta, conformitate cum principis reflexis morum. Utenim est certum morum principium, *Omne apparens invincibiliter honestum, non est saltem inhonestum*; immò per me est honestum, ut docui d. 7. ita etiam est certum morum principium, quod omnis actio dubia de honestate, sit saltem permissa.

N. 109. Dices compatibile non esse dubium speculative cum judicio practico de licentiâ. Nego antecedens; nam in materiâ omnium virtutum, juxta me, & plerisque T. T. & in materiâ Justitiæ, juxta P. Elizald. & omnes, cum dubio speculative num res sit mea, stat judicium practicum, quod licitè eam rem teneo propter possessionem: ergo propter libertatis possessionem cum dubio speculative de existentia legis, aut malitiâ objecti, & actionis stare potest judicium practicum de ejus licentiâ propter possessionem libertatis, cui licet omne, quod non constat esse verum.

N. 110. Patet hoc innumeris exemplis: ex. gr. Tom. III.

dubito speculative, num talis liquor sit aqua, & tamen si non detur alia aqua, & detur periculum imminens mortis, sum certus de honestate, aut licentiâ baptismationis. Dubito speculative num absolutio impertita homini sensibus destituto, qui tamen prius, dum erat sibi compos, vocari jussisset ad se Confessarium, num, inquam, sit valida; quod plerique negant apud Caram. lib. 4. in Dialectic. num. 396. & tamen certus sum de honestate, vel saltem de licentiâ absolutionis. Idem esto de aliis judiciis. Non igitur impossibile est, ut vult P. Eliz. sed res facilis est, & satis obvia, quod quis esse possit speculative incertus de veritate aquæ, valoris Baptismi, medicinæ, absolutionis, & similium; & tamen simul sit practice certus de honestate, vel saltem licentiâ baptismationis, absolutionis, & similium actionum. Ut autem conscientia sit recta, & certa, satis est certitudo de honestate; non autem necessaria est certitudo de veritate, ut dixi d. 18. sect. 5. nisi suspecti de Jansenismo esse velimus: etenim conscientia invincibiliter errans est recta saltem negativè, quatenus sine peccato, & licitè operatur, qui eam sequitur.

Quapropter M. Bartol. de Medina, vir N. fanè doctissimus, 1. 2. qu. 19. art. 6. pag. 111. 176. fusè ostendit, & plures casus deducit, in quibus cum dubio speculative de veritate stat certitudo moralis de bonitate. Exemplificat in milite, qui est dubius de justitiâ belli, & tamen est certus se honestè operari obediendo Regi: in uxore, quæ potest esse dubia de valore matrimonii, & tamen potest honestè reddere debitum, immò petere, quia est in possessione matrimonii: in subdito, qui est speculative dubius de honestate rei præceptæ, & tamen est practice certus se licitè operari parendo Superiori. De quo etiam legi potest Caram. in Dialectic. à num. 533. qui num. 541. addit, quod M. Medina doceat, non tantum licitum esse agere contra dubium speculative, sed etiam contra opinionem, immò scientiam evidentem; Judex enim contra propriam evidentiam damnare tenetur innocentem, si secundum allegata, & probata probetur nocens, ut optime ostendit S. Th. 2. 2. qu. 7. art. 2. sicut licitum est agere contra propriam opinionem. Ita M. Medina. Subdit Caram. rationem; quia Judex ait, esto sciam Petrum non esse reum, scio tamen esse bonum, seu esse civiliter verum (ita loquitur Caramuel.) me benè operari eum damnando. Moneo tamen plurimos T. T. cum totâ Scholâ Scotisticâ negare, O ij quod

quod Iudex in causâ criminali stare teneatur allegatis, & probatis, si habeat evidentiâ oppositi; quia est contra legem naturæ damnare eum, quem evidenter scio esse innocentem.

§. II.

Quia ad dubium speculativum sequitur necessarium practicum. Ubi iterum de possessione libertatis.

SUMMARIUM.

Arguitur. Quia speculativè dubius de licentiâ est de eâ practice dubius, n. 112.

Et quia idem est dubitare de existentiâ legis, ac de malitiâ operationis, n. 113.

Dico ad dubium speculativum sequi regulariter practicum, nisi novum addatur principium, n. 114.

Aliquid esse certò vetitum est esse absolute illicitum, non verò aliquid esse dubiè vetitum, n. 116.

Dico quòd dubitare de lege idem est, ac dubitare de malitiâ actus, si non accedat aliud principium, n. 117.

Non licet operari cum dubio practico, eo non deposito, ib.

Paritas hominis dubitantis num detur precipitium, & reflexe judicantis non dari, nihil probat, immo olet Jansenismum, num. 118.

Existentiâ precipitii non pendet a notitiâ viatoris, ib.

Arguit Palanco, & P. Eliz. al. quia in dubio de malitiâ teneor non eligere, quia in dubio sequendum tutius, n. 120.

Hoc est preceptum Divinum, non purè Ecclesiasticum, ib.

Dico teneri in omni dubio tam speculativo, quam practico eligere tutius, si non adsint principia reflexa, per quæ deponatur; non ita si adsint, n. 121.

Hæc principia non opponuntur dicto precepto, ib.

Illi regule, Tutius eligendū, videtur opponi alia, Melior est conditio possidentis, n. 122.

Non dicit regule in probabilibus, sed in dubiis tutius eligendum, n. 123.

Qualiter dictæ regule conciliantur, ib.

Dubium juris, & facti, quid? ib.

Ea regule in dubiis videtur consilium. Doctores, n. 124.

Trahitur explicatio Doctorum circa eas regulas, a n. 123. ad 125.

Etsi daretur preceptum sequendi semper tutius, nego, quòd pars favens libertati sit minus tuta à peccato formali, n. 129.

Immo à peccato materiali, ait Caram. n. 130.

DD. tuentes eam regulam in dubiis tutius est semper consilium, nisi in casibus à lege prescriptis, n. 131.

Juxta me in omni dubio practico sequendum semper est tutius; in omni speculativo melior est conditio possidentis, n. 132.

Similiter dico esse preceptum sequendi semper tutius in omni dubio, sive speculativo, sive practico, illis non depositis; non autem si depositis, n. 134.

Arguit P. Eliz. al. quia possessio libertatis, est de subiecto non supponente, nam sermo est de libertate morali, non de physica, n. 135.

Per me possessio libertatis est titulus sufficiens pro depositione omnis dubii practici in omni virtutum materiâ. DD. n. 136.

Et in omni dubio tutius sequendum, nisi deponatur; si autem deponatur, non est sequendum, n. 137.

Sicut ex libertate physica in materiâ iustitie confertur possessio libertatis morales, ita in alia, n. 138.

Homo ante omnem legem habet libertatis morales possessionem. Cur? ib. & n. 139. 140.

Interpretatio communissima facit evidentiam moralem, n. 141.

Secundum argumentum est; quia eo N. ipso quòd intellectus est speculativè incertus num tale objectum liceat, eo ipso est etiam practice dubius, num ejus electio liceat; sed eo ipso quòd est practice dubius num ejus electio liceat, eo ipso est practice certus, quòd ea electio non sit licita: ergo eo ipso quòd intellectus est speculativè incertus num tale objectum liceat, eo ipso est practice certus, quòd ejus objecti electio sit illicita: ergo implicat, ut sit practice certus, quòd ea sit licita.

Confirmat; quia perinde est dubitare de N. existentiâ legis, ac dubitare de malitiâ operationis; malitia enim operationis constituitur per aliquam legem: ergo dubitare de prohibitionem objecti est formalissimè dubitare de licentiâ electionis; sed cum dubio practico de licentiâ operationis non est licitum agere; ergo cum dubio speculativo de prohibitionem objecti numquam erit licitum agere. Ita P. Eliz.

Respondeo certum esse, quòd ad dubium speculativum sequatur regulariter & N. per se dubium practicum, nisi novum superveniat principium dictans, nos posse contra dubium speculativum, immò contra practicum directum operari, ut dixi num. 97. Concedo itaque verum esse, quòd intellectus speculativè dubius, immò practice dubius, nisi assumat alia principia certa,

certa, quibus deponat utrumque dubium, tum speculativum de existentia legis, aut honestate objecti, tum practicum directum de licentia actionis deponat; concedo, inquam, quod sit etiam practice directe dubius de licentia actionis, eo ipso quod dubius sit de honestate objecti. At nego, quod maneat practice dubius, si assumat principia certa reflexa; immo eo ipso quod hæc assumat, sit reflexe practice certus de licentia actionis; & sic amittit dubium practicum directum de eadem actione, num sit, vel non sit licita.

N. Dices aliquid esse prohibitum, est esse illicitum: ergo dubium num sit prohibitum, est dubium, num sit licitum; sed cum dubio, num sit licitum, non licet operari, ut dixi *sect. 2. §. 3. concl. 5.* contra P. Perez, & Pontium: ergo cum dubio speculativo, num tale objectum sit verum; aut cum dubio practico, num talis actio sit verita, aut mala, non licet operari.

N. Respondeo distinguendo antecedens: 116. Aliquid esse certo prohibitum, est esse absolute illicitum, concedo; aliquid esse dubie prohibitum, est esse illicitum, subdistinguo: si non accedat iudicium reflexum certificans, quod prohibitum, quæ non certo constat, certo non obliget, concedo; si accedat, nego maiorem. Ad reliqua patet.

N. Ad confirm. fateor, perinde esse dubitare, num detur lex, aut num objectum sit verum, ac dubitare, num operatio sit licita; immo ac certo scire ejus objecti electionem esse illicitam, nisi aliunde accedat hoc, aut simile principium reflexum certificans, quod *objectum dubie verum non sit illicitum*: etenim objectum esse absolute illicitum, est esse certo verum: ergo cum dubio directo, an objectum sit verum, optime coheret hoc iudicium reflexum certum, *Certo licet objectum, quod non est certum esse verum*: & concedo consequentiam. Ad tubiumptrum distingo minorem: cum dubio practico de licentia operationis non est licitum operari, eo dubio non deposito, concedo; eo dubio deposito per aliud iudicium certum practicum reflexum, nego minorem; & juxta hanc distinctionem concedo, & nego consequentiam.

N. Dices: Etsi cum dubio speculativo, an in hac via detur præceptum, componeretur iudicium reflexum moraliter evidens dictans non esse, hoc iudicium non facit præceptum ibi non esse, nec facit, quod homo non sit in illud casurus, si eam viam arripit: ergo etsi dubio speculativo de existentia legis, aut malitia objecti superadda-

tur iudicium practicum reflexum moraliter certum dictans eam legem non obligare, hoc iudicium non facit, quod si lex existat, homo non sit moraliter peccaturus; & quod, si objectum sit malum, homo non sit electurus malum.

Sed contra; quia hæc, & similia argumenta mihi semper, & omni Catholico timenda sunt; probant enim, quod invincibilis ignorantia non excuset à peccato morali; eo modo, quo invincibilis ignorantia præcepti, si homo in illud cadat, non excusat à morte. In formâ concessio antecedenti, nego consequentiam. Disparitas est evidens: quia realis existentia præcepti non pender à notitiâ viatoris; adeo ut etsi viator certissime putaret non esse in viâ præceptum, non ideo hæc certa notitia facit non esse ibi præceptum, nec incursum mortem, qui in illud rueret: contra moralis obligatio ipsius legis pender à notitiâ operantis; nam lex non obligat moraliter, nisi moraliter existat per cognitionem operantis, nec sufficit, quod lex in re existat, ut moraliter obliget: ergo licet cum hoc iudicio moraliter evidenti, *Non datur præceptum*, possit quis in præceptum incurre; attamen cum hoc iudicio, non dico moraliter evidenti, sed certo probabili, ut nos docuimus, aut probabilissimo, ut Fides docet post tertiam ab Alexand. VIII. *Alex. damnatam*, cum hoc, inquam, iudicio, *Non datur lex*, non potest quis legem moraliter violare, quia cum iudicio moraliter evidenti, aut probabiliori, aut, ut nos docuimus, certo probabili de non lege, non stat iudicium certum, immo nec probabile de lege; & ut lex moraliter obliget, iudicari debet existens: ergo cum iudicio certo probabili de non lege, non stat moralis obligatio legis: ergo lex non potest moraliter violari. Vide quæ dixi *d. 16. sect. 2. & 3. & 4.* ubi ostendi, quod nisi lex sit certa, non tenemur eam sequi.

Tertium argumentum est; quia datur N. præceptum reflexum de eligendo tutiori 120. in omni dubio, ut ait Palanco *qu. 16. per Palanc. totam*: sed quoties dubitamus de malitia objecti, sumus in dubio, an sit malum, aut bonum: ergo tutius tunc est eligendum: sed tutius est non eligere illud objectum; nam non eligendo, nulli me periculo expono eligendi malum, si forte illud objectum est malum; eligendo autem, me expono periculo operandi contra legem, & eligendi malum: ergo in dubio de malitia objecti teneor non eligere objectum: ergo implicat, ut dentur principia reflexa, reddentia licitam

licitam electionem ejus objecti. Consequentia patet: quia hæc principia reflexa opponerentur illi principio reflexo, *Ne eligas objectum, quia tutius est non eligere, quam eligere*. Antecedens autem patet ex pluribus Juris Canonici locis, in quibus opponitur tenendum certum, & dimittendum incertum: hoc autem non est præceptum Ecclesiasticum, sed Divinum: nam Pontifex non facit novum jus, sed declarat præceptum Divinum, quod supponit: & ideo statuit, ut Sacerdos dubius de homicidio non celebret: & ipsa ratio naturalis suadet, quod ex duplici extremo, in quorum uno est, in alio nullum est peccandi periculum, eligendum sit illud, in quo nullum est: ergo à primo ad ultimum, cum nullum sit peccati periculum in non electione objecti de malitiâ speculative dubij, sit autem in electione ejusdem: consequenter teneor hoc non eligere: ergo implicat, ut possim sine peccato hoc eligere: ergo implicat, ut stante dubio speculativo de malitiâ objecti, possim fieri practicè certus de honestate electionis ejusdem objecti. Ita P. Eliz.

P. Eliz.
N.

121. Respondeo distinguendo maiorem: In omni dubio tam speculativo de naturâ objecti, quam pratico de licentiâ operationis, tutius est eligendum ex præcepto, si non adsint principia reflexa, per quæ dubium deponatur, concedo; si adsint, nego maiorem; & transmissâ minori, distinguo consequens: In dubio de prohibitione objecti tutius est eligendum, si non adsit principium reflexum, quo illud dubium deponatur, transeat consequentia; si adsit, nego consequentiam. Ad subsumptum, eo transmissâ, & primâ consequentiâ, nego secundam, nempe, quod implicet, ut dentur principia reflexa reddentia licitam electionem ejus objecti. Ad probationem hujus consequentiæ nego, quod principia reflexa opponantur præcepto eligendi tutius est, *Elige tutius, quoties non deponis per principia reflexa conscientiam dubiam*; non autem est: *Elige tutius, depositâ conscientia dubiâ per principia reflexa*. Hæc meo iudicio breviter quidem, & ni fallor, nervosè.

N. 122. Quod si ostentationis gratiâ præter ea, quæ fufè, & sæpe supra dedi d. 11. sect. 4. & alibi de eâ juris regulâ, *In dubijs tutius est eligendum*, plura desiderantur, statim sese offert alia juris regulâ illi opposita, de quâ plura dedi d. 16. sect. 2. 3. & 4. nempe, *Melior est conditio possidentis*: & sicut aliqui ex primâ inferunt, dari præceptum eligendi semper in dubijs extremum tutius; ita alij ex alterâ

inferunt, numquam dari illud præceptum, quoties possessio stat in contrarium. Sed quoties dubitatur, num talis actio præcepta sit ab hac, aut aliâ quâcumque virtute vetita, toties datur jus certû libertatis, ejusque possessio, in quâ nascimur: ergo quoties dubitatur, num aliqua actio sit vetita, cum possessio stet pro libertate, non datur obligatio sequendi tutius.

Quapropter jure merito Doctores inquirunt quomodo duæ regulæ citatæ, *In dubijs tutius est eligendum* & *In dubijs melior est conditio possidentis*, sint conciliandæ. Dico in dubijs, nam quod inter probabilia non sit eligendum tutius, per nos certum est ex d. 10. probabilia autem sunt, quæ habent pro utraqûe parte gravia fundamenta; dubia sunt, quæ nullum, vel prolixum leve habent pro utraqûe parte contradictionis fundamentum; ex.gr. an in dubio, five juris, nempe an necne talis lex existat; five facti, an necne talis actio sit contra legem, eligenda sit pars tutior, seu, ut Neoterici passim loquuntur, pars favens legi contra libertatem, quatenus in eâ parte nullum est ne quidem peccati materialis periculum.

Scio plures velle tò *In dubijs tutius est eligendum*, esse tantum consilium. Addit Caram. in Dialecticâ n. 554. nil esse tutius, quam in omni dubio stare pro possessore. Addit P. Koning, d. 34. dub. 10. (pro quo Caram. postquam ejus speculationem pro sua non certitudine legit, eam tanti fecit, ut aliter n. 551. se in actionem gratiarum aliquas pro illo Missas recitari iussisset) scio, inquam, quod P. Koning. velit illud axioma intelligendum de dubio practico, non de speculativo.

Scio Joan. Sanch. d. 42. n. 13. velle eas duas regulas non esse inter se contrarias, et si hoc plures asserant, quin unam esse explanationem alterius, & se mutuo juvare, ita ut quoties adsit regulâ, *Melior est conditio possidentis*, toties adsit alia, *Tutior pars est eligenda*; qui enim favet possidenti, sequitur partem tutiorem, nam omnia jura volunt favendum esse possessori.

Scio M. Tapiam tom. 1. qu. 8. art. 9. docere, quod illæ duæ regulæ non repugnent inter se; hæc enim, *In dubijs melior est conditio possidentis*, loquitur de dubio speculativo; & in eo, *Melior est conditio possidentis*, & libertatis in omnium virtutum materiâ; hæc autem, *In dubijs tutius eligendum*, loquitur de dubio practico.

Scio M. Baronum 1. p. Theolog. Mor. c. 127. tra Caram. dicere, quod axioma, *Melior est conditio possidentis*, valeat tantum in foro M. lo-

judiciali, non in foro conscientiae: contra alii volunt, quod valeat tantum in materia justitiae, adeo ut in omni alia virtute sequendum sit semper tutius, nec proficit conditio possidentis.

N. Scio Fagnanum, & P. Elizald. senti-
128. re, quod in omni materia cujuscumque vir-
Fagnan. tutis melior sit conditio possidentis, dum-
P. Eliz. modo dubitans sit in possessione suae liber-
tatis moralis; non autem solius libertatis
physicæ. Negant autem, quod quoties lex
est dubia, homo sit in possessione suae liber-
tatis moralis, & ideo volunt, quod in tali
casu sequenda sit lex.

N. Scio quod P. Perez judicet dari præ-
129. ceptum sequendi semper tutius; at negat,
P. Perez quod nos quoque negavimus, cum P. Suar.
quod pars favens libertati contra legem sit
minus tuta; & quod pars favens legi con-
tra libertatem sit tutior: etsi enim sequen-
do partem faventem legi nullum sit pecca-
ti materialis periculum; est tamen pericu-
lum peccati formalis, quatenus tunc ope-
rans supponit, se lege dubia teneri.

N. Scio, quod P. Terillus, & ante illum Ca-
130. ram. opinetur, quod in parte favente liber-
P. Teril. tati contra legem nullum sit periculum pec-
Caram. cati materialis, quia implicat peccatum ma-
teriale divinum à formali.

N. Scio plures aperte dicere, quod dicta
131. regula, *In dubijs tutius sequendum*, sit tan-
M. Pass. tum consilium, præterquam in casibus à
D. Perez lege præscriptis. Sed de hoc legi possunt
Illust. DD. à me citati d. 11. sect. 4. ubi fuisse eo-
rum mentem reruli; & præter hos lege ex
S. Joan. Modernis M. Passer. D. Perez, Illustr. de
Fuentes, & Raphaelem à S. Joan.

N. Mihi placet cum P. Moyà tom. 2. qu. 4. n.
132. 8. & tom. 1. qu. 6. §. 5. per totum, ubi Do-
P. Moy. ctorum verba plenè manu refert, & P. Te-
rillo cum communi Theologorum dicere,
quod in omni dubio speculativo melior sit
conditio possidentis; in omni autem practi-
co sequendum semper sit tutius: seu quo-
ties conscientia est practice dubia, esse
semper sequendum tutius; quoties autem est
tantum speculative dubia de jure, aut de
aliquo facto, esse tantum consilium. Ratio
est; quia cum dubio practico numquam li-
cet operari: ergo nisi illud deponatur, da-
tur, stante dubio practico, præceptum se-
quendi semper tutius: e contra cum dubio
speculativo de legis existentia, quia sem-
per adest judicium evidens practicum de
possessione propriæ libertatis, & faciendi
id, quod non certò constat esse vitium,
consequenter tunc non datur præceptum, sed
est purum consilium regula sequendi tutius.

Hæc explicatio, esto mihi placeat, at-
N. tamen non placet ratio nisi bene intelliga-
133. tur; nam in dubio practico datur præcep-
tum non ponendi talem actionem, de qua
dubito num sit licita: ergo datur præcep-
tum sequendi tutius in dubio practico, nam
tutius est non operari: e contra in dubio
speculativo de existentia legis non datur
præceptum omittendi talem actionem; im-
mò illico nobis constat, tale præceptum non
dari, cum sit evidens legem dubiam non
obligare, quia sumus in possessione liber-
tatis, nec jus dubium legis vincere posse
jus certum libertatis. Quapropter licet ve-
rum sit, quod non licet operari, stante
conscientia speculative, aut practice du-
bia, nisi reflexè deponatur; attamen eā-
dem facilitate, quā se offert possessio liber-
tatis excusans nos ab obligatione legis du-
biæ, æquali difficultate non se offert nobis
principium, quo conscientia practice dubia
deponatur; immò quoad hoc statim se of-
fert præceptum.

Quod si hæc explicatio non satisficiat, N.
dicam esse semper obligationem sequendi
134. tutius tam in dubio speculativo, quàm in
practico, nisi utrumque deponatur. Si au-
tem utrumque deponatur, dicam tunc nul-
lam dari obligationem, sed stare possessio-
nem libertatis pro quocumque extremo,
quod prohibito voluerit, ut constat ex so-
lutione allatâ n. 121. Ratio est; quia to-
ties conscientia speculative dubia est pra-
ctice dubia, quoties non adsunt principia
certificantia de licentia operationis: ergo
cum, quoties conscientia est practice du-
bia, detur præceptum sequendi tutius, con-
sequenter, quoties conscientia est specula-
tive dubia, cum tunc sit etiam practice du-
bia, nisi accedant principia reflexa, eo ip-
so dabitur tunc præceptum sequendi tutius.
Hæc est mea mens.

Quantum argumentum ex P. Elizald. N.
lib. 3. qu. 7. & lib. 4. qu. 6. & qu. 13. est; 135.
quia si possessio libertatis causam dubiam P. Eliz.
reddit solutam, eo ipso solveret omne du-
bium: ergo in nullo casu haberet locum
regula de sequendo tutiori. Confirmat;
quia possessio libertatis est de subiecto non
supponente; cum enim quæstio non sit de
possessione libertatis physice, sed moralis,
nec homo hanc possessionem contra legem
habeat, immerito ea supponitur.

Sed contra 1. quia, quod possessio liber-
N. tatis sit titulus sufficiens deponendi omne
136. dubium practicum in omni materia, ex-
presse tradidi, & probavi d. 11. sect. 4. & d.
16. sect. 2. 3. & 4. ubi plurimos dedi Do-
ctores,

P. Suar. Flores, quibus addo P. Suar. qui sententiam oppositam falsitatis notat; M. Mart. de Prado *tom. 1. cap. 1. de Confc. qu. 9. n. 10.* Caram. *lib. 4. Theol. Fund. n. 25.* qui plurimos citat, P. Moya *tom. 1. tr. 1. qu. 6. n. 18.* & *tom. 2. tr. 1. qu. 5. §. 1.*

N. 137. Contra 2. quia totum hoc argumentum est antiquissimum, & ante eum illud tradidit Philal. & à nobis solum d. 16. immò trahitur, & solvitur à P. Sanch. *lib. 2. de Matrim. d. 4. n. 42.* ait enim in omni dubio practico sequendum tutius, nisi deponatur, quia est evidens lex non operandi cum conscientia practice dubia; in omni autem dubio speculativo nunquam sequendum ex præcepto tutius; quia est evidens principium, quod lex non obliget, nisi certo constet. Ego autem dixi in omni dubio, sive speculativo, sive practico, esse præceptum sequendi tutius, nisi dubium deponatur; si autem deponatur, non esse præceptum. Addo esse præceptum, quoties tutius est possibile, nam sepe impossibile est, ut quilibet sequatur tutius, ut docui d. 10. & 11.

N. 138. Ad confirm. respondeo eandem doctrinam tradi à Philal. eamque rejeci *disp. 16.* instando manifestè in materia justitiæ. Vel enim sola possessio libertatis physice est titulus sufficiens retinendi rem dubiam, num sit mea, vel non? Si est; idem dicam de aliis virtutibus: si non est; ergo in materia justitiæ melior non est conditio possidentis. Si ergo ex libertate physica inferatur in materia justitiæ possessio libertatis moralis, cur non in materia aliarum virtutum? Addo evidens esse, quod homo prius sit homo, quam quod aliqua lege obligetur: sed de essentia hominis ut hominis est libertas moralis: ergo ante omnem legem habet homo pro priori possessionem libertatis moralis, quæ est subiectum, quod lege ligatur, adeoque est prius lege; omne enim subiectum est prius formæ.

N. 139. Hoc autem adeo certum est, ut ex solo Ecclesiastici *cap. 15.* apertè constet; ait enim: Deus ab initio condidit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit (nota tò adjecit) mandata, & præcepta sua: Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposui tibi ignem, & aquam, ad quod volueris porrigere manum tuam. Ecce asseritur, quod Deus condiderit prius hominem liberum, quam ei præceptum tulerit: ergo homo nascitur cum possessione physica libertatis moralis. Est autem hic textus adeo concludens pro libertate morali hominis, ut P. Ripa. Ripal. *tom. 3. d. 8. n. 183. & 184. & d. 14.* per totam dixerit, quod vel ipsi Hæretici,

etsi sint humanæ libertatis hostes, eam fieri cogantur. Plura P. Moya *tom. 1. qu. 6. §. 5. n. 34. & tom. 2. qu. 5. & 6.* dicens jure merito hoc argumentum esse antiquum.

Similiter addo tum ex Caram. in sua Dilexi de non certitudine *num. 728. pag. milia 249.* quod libertas moralis est ipsa libertas naturalis, ut obligabilis, & dirigibilis a præceptis: ergo nisi præcepta superveniant, latissime patet: ergo non tenemur probare, quod homo habeat libertatem moralem; sed Adversarii probare tenentur supervenisse præceptum aliquod, quod eam liget; quod nisi probent, inutiliter arguent.

Demum addo ex P. Carden. *tom. 1. d. 12. N. cap. 4. & 5.* quod interpretatio communissima faciat evidentiam moralem; nam in questionibus de significatione vocum sententia ferè omnium facit evidentiam. Rursus in questione facti, num existat præceptum, traditio, consuetudo, & similia, sententia omnium facit certitudinem: ergo cum ferè omnium sententia, & interpretatio sit, quod melior sit conditio possidentis in omni materia, eo ipso melior quoque erit conditio hominis possidentis libertatem, quoties dubium est de malitia objecti, aut actionis; atque adeo poterit deponere dubium, & eligere illud objectum, aut actionem, quatenus homo non tenetur vitare objectum dubiè verum, aut actionem dubiè honestam; etenim per principium, quo deponit dubium, concipit certum dictamen, conscientia de non peccato in prosequendo tale objectum, & in ponendo eam actionem.

§. III.

Quia ut sim certus de non peccato formali, debeo esse certus de non peccato materiali.

SUMMARIUM.

Arguitur, quia si conscientia probabilis non esset, multò minus dubia, n. 142.

Dico, quod formido cadit supra veritatem, & licentiam ut est in re, non ut in mente, num. 143.

Arguit P. Eliz. quia nemo est certus de non peccato formali, nisi sit de non materiali, n. 145. Et quia nemo potest operari cum hoc iudicio, sive hoc sit, sive non sit licitum, volo operari, n. 146.

Et quia si non possum formare dictamen, quod opus non sit contra legem, nec quod non sit peccatum, n. 147.

Et quia malitia materialis, si sit voluntaria, transit in formalem, n. 148. 149. Nec mutuo, nec non mutuo convertuntur peccata.

rum materiale, & formale; adeoque ut quis sit certus de non peccato formali, non est necesse, ut sit certus de non materiali. Inductio, n. 150.

Et iudicia allata in objectione sunt misderanda, n. 151.

Regula remota mei actus est Dei lex; proxima est recta ratio applicans legem, n. 152.

Quando malitia materialis transeat in formalem, n. 153.

Debet esse voluntaria theologicè, non satis philosophicè, ib.

Debet esse certa, vel divisa à iudicio reflexo certo de non malitia formali, n. 154.

Arguit P. Elizald. quod nisi cognitio directa sit vera, nec reflexa, n. 155.

Dico tunc veritatem reflexa pendere à veritate directa, quando nil plus habet pro objecto reflexa ac directa; non verò quando plus habet, n. 156.

Bonitas artefacti non pendet purè à cognitione, sed à materia; at honestas formalis purè à dictamine, non ab objecto ut in se, n. 157.

Tunc tantum iudicium particulare continetur, & sequitur naturam iudicii universalis, quando particulare nil plus habet pro objecto, quam universale; non verò quando habet, n. 158. 159. 160.

Potest homo, manente dubio speculativo de licentia actionis secundum se, & objectivè sumptæ, esse certus de eius licentia, attentis aliis novis principiis, ib. & n. 161.

Exempla, ib.

N. 142. Quantum argumentum esse potest; quia iudicium probabile de licentia actionis, & de honestate rei est conjungibile cum formidine oppositi, adeoque ad bene operandum necessarium est iudicium excludens omnem oppositi formidinem: ergo si iudicium probabile non est satis, multò minùs conscientia dubia.

N. 143. Sed contra; quia, ut dixi, à veritate ad bonitatem illegitima est consequentia: esto igitur cum eo iudicio speculativo de bonitate rei, ut est in se, seu de veritate objecti, ut est in se, stet formido; attamen cum hoc iudicio practico, Licet omne id, quod mihi prudenter apparet honestum, nulla stat formido de peccato; immò certus sum, quod non peccem ponendo actionem, quæ speculative videtur prudenter probabiliter honesta. Quare esto de veritate rei, ex. gr. an actio sit honesta in se, nullam habeam certitudinem, sed tantum probabilitatem; habeo tamen certitudinem de honestate, ut mihi apparet, seu quod mihi appareat conformis regulis morum. Rursus habeo certitudi-

nem reflexam, quod bene operer eam actionem eliciendo, ductus ea regulà, quod licitum sit operari id, quod non conitat esse illicitum. Itaque formido cadit supra veritatem, aut licentiam ut est à parte rei; non autem supra licentiam ut est in mea mente. Sum enim practicè certus me licitè operari ponendo actionem, de quâ speculative formido, aut dubito, num sit licita; quia omne, quod non est certò speculative illicitum, est mihi certò practicè licitum, aut saltem permissum. Licet igitur incertus, aut dubius sim de honestate materiali actionis, aut objecti, tum tamen certus de honestate formali, aut saltem de non peccato formali actionis; quatenus qui eligit, quod prudenter apparet materialiter honestum, aut id, de quo dubitat num sit honestum, honestè formaliter, aut saltem sine formali peccato operatur; & qui eligit, quod prudenter apparet non esse materialiter illicitum, vel dubitat, num tale sit, licitè, aut saltem non illicitè, seu sine peccato formali operatur.

Dices fallam esse hanc propositionem, Id N. est licitum, quod omnibus pensatis videtur licitum; sicut fallà est hæc, Id est rotundum, quod videtur rotundum. Sed contra: quia ejus propositionis sensus non est, id est licitum in se à parte rei, quod mihi videtur licitum; in hoc enim sensu est fallà; sed sensus est, id est mihi licitum, quod ex certo gravi fundamento videtur licitum; & ex nullo fundamento videtur mihi certò illicitum.

Sextum argumentum est ex P. Elizald. N. lib. 3. qu. 6. §. 1. pag. mihi 154. quia nemo potest esse certus de non peccato formali, nisi P. Eliz. certus sit de non peccato materiali: sed quoties est directè incertum, & dubium num detur, vel non detur lex, nemo potest esse certus de non peccato materiali in tali operatione: ergo nemo tunc potest esse certus de non peccato formali in eadem operatione.

Confirmat 1. quia nemo sanæ mentis formare potest similia iudicia: Sive hic contra-ctus re ipsa sit malus, & a Deo prohibitus, sive P. Eliz. non, ego illum faciendo non pecco: vel: Licet nesciam, an re ipsa operer contra Dei legem, scio tamen me non peccare: vel: Etsi hic contractus sit re ipsa contra Dei legem, ego tamen non pecco: sed si possumus operari, etsi non sciamus, an talis operatio sit contra Dei legem, possumus formare similia dictamina: ergo si hæc formare non possumus, ideo est, quia implicat, ut quis sit certus de non peccato formali, & simul sit incertus de peccato materiali.

Con-

N. Confirmat 2. quia si non teneor formare
147. dictamen conscientiae de non peccato in
P. Eliz. opere a me ponendo, & quod illud non fit
contra legem Dei, sequeretur, quod regula
meae operationis non esset lex Dei; si enim
est lex Dei, teneor juxta hanc operari, &
de hac formare dictamen: ergo si non possum
formare dictamen, quod opus non fit con-
tra legem, neque potero formare dictamen
de non peccato in eo opere.

N. Confirmat 3. quia quoties materialis ma-
148. litia est voluntaria, toties transit in formalem, ut ex terminis est notum, ex celebri
P. Eliz. definitione peccati, quam dat S. August. sed in calu proposito, quo nescio, num mea actio sit, vel non sit contra Dei legem, malitia materialis est voluntaria, providendo enim forte esse contra Dei legem, & hoc non obstante volo eam violationem materiale: ergo in tali calu malitia materialis transit in formalem.

N. Confirmat 4. Eatenus invincibilis igno-
 149. rantia excusat, quia illam habens non præ-
 P. Eliz. videtur actum esse contra Dei legem; atque
 adeo materialis malitia tunc est prorsus in-
 voluntaria, & sic non transit in formalem:
 ergo cum in nostro casu materialis malitia
 sit voluntaria, transit in formalem.

N. 150. Respondeo negando maiorem, ut constat innumeris exemplis: nullus enim Sacerdos est certus logicè de suo Ordine, & quod non peccet materialiter actus Ordinis exercendo; non enim est certus de Ordinis Sacramento, & tamen est certus se non peccare formaliter exercendo eos actus. Idem dico de aliis sine fine. Ergo ut sim certus de non peccato formali, non est necesse, ut non sim dubius, seu sim certus de non materiali, & quòd lex non existat. Ratio est; quia, ut sæpe dixi, aliud est lex, aliud applicatio legis, & esse inter se separabilia, est certum: ergo possum peccare materialiter contra legem, quin peccem formaliter contra illam: ut enim materialiter peccem contra legem, satis est, ut lex à parte rei detur, etsi à me ignoretur; ut autem peccem formaliter contra legem, non satis est, immò nec necesse est, ut detur lex à parte rei, sed necessaria, & satis est notitia certa legis; lex enim per certam notitiam applicatur. Sicut ergo possum peccare formaliter contra legem, quin contra illam peccem materialiter; ut patet in illo, qui putat hodie dari legem jejuni, quæ tamen non datur; ita possum peccare materialiter contra legem, quin peccem formaliter contra illam: ergo nec mutuo, nec non mutuo unum ex alio inferitur, nempe ex peccato materiali con-

tra legem peccatum formale contra illam; aut vice versa ex peccato formali contra legem peccatum materiale contra illam. Adde supervenire posse principia certa rectiora, ex quibus inferatur iudicium certum relictum de non peccato formali, et per iudicium directum incertum sim, vel finis dubius sim, suspensio omni directo iudicio, nisi talis mea operatio sit, vel non sit materialiter contra legem.

Ad 1. confirm. contra est 1. quia est ab N. Adversario solvenda; nam ignorans invincibiliter legem aliquam, habere potest illud in iudicium, *Ego ignoro legem, fiesit et, tamen scio me non peccare*: ergo argumentum ab Adversario diluendum. Contra 2. quia, ut dixi d. 5. & 6. de ignorantia invincibilis, sicut ea dictamina, *mentire, furare*, & similia admittenda non sunt, quia ex sensu cuiuslibet obvio præferunt malitiam, sed temperanda hoc modo sunt: *Supposito quod mendacium appareat tibi invincibiliter à Deo præceptum, mentire*; ita in casu nostro ea iudicia, ut jacent, præferunt contemptum legis, & Dei, & produnt voluntatem paratam exequi eum contractum, sive fit, sive non fit contra Deum. Non igitur ea iudicia, ut jacent, admittimus, sed temperanda sunt hoc modo: Scio me non peccare ponendo contractum, quem ex fundamento certo probabili, seu prudenti puto licitum, & non contra legem Dei; et si forte possit contraria illam legem esse, quæ tamen lex, seu veritas de ejus existentia me invincibiliter læt. In hoc iudicio nullum absurdum, sed omnia sana.

Ad 2. confirm. nego lequalem; dico enim, quòd regula remota mixtæ operationis sit lex Dei, sive directæ, sive reflexæ permissivæ, præceptivæ, aut prohibitivæ; regula proxima est recta ratio applicans illam Dei legem. Porro antequam operemur, tenemur super omnia diligenter omnino inspicere, an opus sit contra Dei legem; & si non appareat esse contra illam, teneor, aut saltem possum formare dictamen directum, quòd illud opus non sit contra Dei legem. Quòd si lex Dei directæ non consistit mihi, quòd si lex Dei directæ non consistit mihi, num detur, vel non, sed dubius sim, tunc diantè operationem formandum est à me dictamen reflexum fundatum in principis reflexis, quòd lex dubia non obliget; lex incerta non obliget; lex, cujus veritatis existentia certo probabiliter negari potest, non obliget; formandum, inquam, est fundatum in dictis principis reflexum dictamen de non peccato formali in tali operatione, ut subsistente iudicio directo de lege dubia.

N. 153. Ad 3. confirm. dico me plura dedisse d. 13. *sect. 2. per totam*, ubi ostendi quando malitia materialis transeat in formalem: etenim ut malitia materialis sit voluntaria theologice, seu sub ratione peccati, debet mihi certo constare, aut à me probabiliter, vel probabilius judicari quod in tali opere insit malitia materialis: sed quoties lex est dubia, nec certo, nec probabiliter hoc mihi constet: ergo ea malitia materialis, licet dubie cognita, seu apprehensa, non tamen est voluntaria theologice. Idem constat in scrupuloso qui apprehendit, & sepe judicat opus esse materialiter malum, & tamen illud exequens non peccat, quia ea apprehensio non est satis, immò contemnitur à judicio, vel directo, vel reflexo prudenti de non peccato formali. Addo, quod in nostro casu malitia materialis æquè lateat, ac pateat, nam dubito, an detur: ergo si quia patet, P. Elizal. infer esse voluntariam; quia latet, inferam ego esse involuntariam, ut reverà est; debet enim malitia materialis ita patere, ut certo prudenter nec judicem, nec oppositum judicare possim.

N. 154. Ad 4. confirm. retorqueo ex dictis ad primam; & patet solutio ex dictis ad tertiam. Ut enim malitia materialis transeat in formalem, non satis est si praevideatur, sed debet vel praevideri per notitiam certam; vel esse divisa ea materialis malitia apprehensio, divisa, inquam, à judicio certo reflexo de non malitia formali. Plurima de hoc dedi d. 13. *sect. 2. contra* Palanco.

N. 155. Septimum argumentum est ex P. Elizald. *lib. 3. qu. 6. §. 2. pag. 156.* ubi postquam plur. ra dixit de malitia materiali, & formali, & P. Eliz. ra dedit contra eos, qui refugiant ad judicia reflexa, circa finem ita arguit: Omnis veritas cognitionum reflexarum pendet à veritate cognitionum directarum; & veritas directarum pendet ab objectis earum; objecta enim sunt mensura actuum; & cognitiones reflexæ resolvuntur per directas, non econtra directæ per reflexas: ergo si cognitiones directæ non sunt veræ, neque reflexæ erunt veræ. Declarat autem suam doctrinam hoc, & similibus exemplis. Ut quis bene demonstrat, syllogizet, & rhetorizetur, non est satis, si per cognitionem reflexam dicat, Ego bene syllogizo; sed necesse est ipsum syllogismum directum esse rectum: ergo ut quis non peccet, non est satis, si per cognitionem reflexam judicet se non peccare formaliter, sed necesse est, ut per judicium directum judicet talem operationem non esse peccatum materiale:

Tom. III.

ergo nemo potest esse certior de peccato formali, quin sit de materiali.

Respondet tunc tantum veritatem reflexarum pendere à veritate directarum, quando reflexæ affirmant directas esse veras; implicat enim ut cognitio reflexa affirmans directam esse veram sit vera, nisi cognitio directa sit vera, ut certum est. Quando tamen reflexæ cognitiones aliud affirmant, quam veritatem directarum, possunt cognitiones reflexæ esse veræ, quin directæ sint veræ, ut etiam certum est: ita ego reflectens supra directam falsam, & dicendo eam esse falsam, dico verum; & tamen cognitio directa est falsa, ut latè dixi hic *sect. 2. & d. 19. sect. 2.* In casu nostro, qui judicat reflexæ, se non peccare formaliter sequendo judicium directum de non peccato materiali in tali operatione, quod judicium directum potest esse falsum; non habet pro objecto sui iudicii reflexi veritatem cognitionis directæ, sed habet pro objecto affirmato, non esse peccatum formale operationem positam sub iudicio directo de non peccato materiali; etsi tale judicium directum possit esse falsum: ergo potest cognitio reflexa esse vera, quin directa sit vera.

Ad exempla satis supra responsum est N.

d. 19. quod bonitas artium, & similium non pendeat purè à nostrâ cognitione, sed à tali materiâ determinatâ; unde putans se rectè disponere syllogismum, orationem, domum, aciem, si reverà non rectè disponat, non dabitur bonus syllogismus, bona oratio, nec domus, & exercitus bene dispositus: econtra honestas formalis nostrorum actuum pendet à nostro dictamine. Ex quo evidenter sequitur, latum esse discrimen inter cognitiones reflexas, quæ serviunt pro formandâ conscientia; aliasque reflexas, quæ artibus, scientiis, & prudentiis particularibus famulantur: Si enim ego errem quoad artis objectum, hoc semper eodem modo se habet, etsi ego invincibiliter directè, aut reflexè judicarem, illud alio modo se habere: ergo bonitas objecti artefacti pendet immutabiliter à tali materiâ, & cognitione; quæ materia, aut cognitio, si mutantur, etsi invincibiliter, non dabitur bonitas, nec objectum artis. Econtra honestas formalis actuum non pendet ab objecto ut est in se, sed ut est in meâ cognitione; & pro varietate iudicii dabitur, vel non dabitur ea honestas: ergo nulla paritas.

Octavum argumentum est ex P. D. Thyrso N. *disp. 7. n. 61. & 62.* Non licet operari cum dubio practico; ergo neque cum conscientia speculativè dubiâ, quia ex hac resultat

P

semper

semper dubium practicum. Confirmat; quia implicat, ut iudicium universale sit verum, ex. gr. hoc, *Omnis contractus speciei A, est illicitus*; & quod iudicium particulare, ex. gr. hoc, *Contractus A, speciei A, est licitus*, sit etiam verum; etenim vera essent ambo contradictoria; ergo cum dubium speculativum sit illud, quo quis dubitat de licentia contractus secundum se abstrahendo à circumstantiis; dubium practicum sit, quo quis dubitat de licentia contractus in his circumstantiis, implicat, ut quis illud resolvat negando licere; & hoc resolvat, affirmando licere.

N. Resp. hoc à nobis solum d. 19. sect. 3.

159. & hic declaratum sect. 2. §. 1. ubi dixi tunc tantum iudicium particulare contineri, & sequi naturam iudicii universalis, quando particulare nil aliud prorsus considerat, quam quod à iudicio universali consideratur. Quod si aliud consideretur à iudicio particulari, tunc nec continetur sub iudicio universali, nec huius naturam sequitur. Cum ergo hoc iudicium particulare, *Contractus A, speciei A, licet*, non tantum consideret contractus naturam secundum se, seu objective sumpti, sed etiam consideret omnes dispositiones subiecti operantis; hinc hoc iudicium universale negativum, *Nullus contractus speciei A, licet*, potest esse verum; & simul esse verum hoc affirmativum particulare, *Contractus A, speciei A, licet homini*, vel invincibiliter putanti esse licitum, vel certo prudenter iudicanti non esse vetitum, vel assertenti, *Nullum, quod certo probabiliter negatur esse vetitum, est vetitum*, sicut d. 5. & 6. dixi de errore invincibili. Hoc enim iudicium universale negativum est verum, nullum mendacium est licitum; & tamen hoc iudicium particulare affirmativum potest simul esse verum; mendacium Petro invincibiliter iudicanti esse licitum, est licitum. In quo casu propositio universalis considerat mendacium pure objective, & secundum se; propositio autem particularis considerat mendacium subiective; seu ut est in mente hominis taliter iudicantis; ergo idem in nostro casu poterit quis universaliter iudicare, nullum contractum speciei A, esse licitum; & simul poterit in particulari iudicare contractum A, speciei A, esse sibi licitum, quatenus iudicat non esse vetitum, quod prudenter negat esse vetitum: in quo casu propositio universalis negat licentiam de omni contractu speciei A objective, & secundum se sumpto; propositio autem particularis affirmat licentiam contractus mihi iudicanti non esse vetitum,

quod non est certo vetitum: sed quod iudico certo probabiliter non vetitum, non est certo vetitum: ergo mihi certo probabiliter iudicanti contractum A, speciei A, non esse vetitum, non est vetitus. In forma, concessio antecedenti, nego consequentiam, ejusque probationem; nam persistente dubio speculativo supervenire potest principium, quo tollatur dubium practicum.

Ad confirm. patet, qualiter iudicium N. universale negativum, & iudicium particulare affirmativum possint simul esse vera ob novam dispositionem, & circumstantiam. Similiter patet, qualiter persistente dubio speculativo possit homo non esse practice dubius, immo esse practice certus de non peccato. Nam dubium speculativum est id, quo homo dubitat de actione secundum se transcendendo à circumstantiis ipsi actioni extraneis; dubium practicum est id, quo homo tunc nec iudicat eam actionem sibi licere, nec iudicat sibi non licere; sed potest homo nihil prorsus resolvens, an actio sit secundum se licita, iudicare, attentis omnibus suis principijs, & dispositionibus; iudicare, inquam, eam actionem sibi esse licitam, ex. gr. vel quia, quod non est certo illicitum, non est illicitum; vel quia in omni dubio possessio stat pro libertate; vel quia omne, quod certo probabiliter videtur licitum, est licitum: ergo potest homo, manente dubio speculativo de licentia actionis secundum se, seu objective sumptæ, esse certus de ejusdem actionis licentia, attentis omnibus alijs principijs, cum quibus operatur: eo modo, quo manente dubio speculativo de licentia picture die festo secundum se, potest subditus, accedente Superioris præcepto, fieri practice certus de licentia picture sibi.

Idem novissime tradit recens Probabilista N. Raphael à S. Joanne, olim Generalis Ordinis Discalceatorum SS. Trinit. Redemptoris Captivorum in sua Crisi de Probabilitate sum. 9. dicens, quod omni operi humano accedere possint circumstantiæ extravagantes, & aliene à naturâ actus penè innumerabiles, & ideo tunc aliunde ferendum est iudicium ex qualitate, & naturâ reliqua circumstantiarum, & subiecti; & non ex solâ naturâ actus objective sumpti. Hoc autem mihi manifestum est tam loquendo de actione in se bonâ, aut indifferenti; quam de actione in se malâ, aut vetitâ. Etenim mendacium non licere est de Fide certum; & tamen, si accedat invincibilis error, tunc ut mendacium putetur præceptum, non sit ei de Fide est, quod mendacium non sit ei subiecto

subjecto illicitum. Similiter Sacri auditio-
nem licere, est de Fide certum; & tamen si
error accedat, quo invincibiliter putetur
Sacrum esse vetitum, aut malum, tunc cer-
tum profus est, quod ei subjecto sit illicitum.
Si igitur nova dispositio operantis facit,
ut illicitum illi sit opus ex se licitum; vel ut
licitum sit ei opus ex se illicitum; cur nova
dispositio accedens homini speculativè du-
bio de actione secundum se, non faciet ut
ille idem homo, attentis omnibus principiis,
quæ tunc habet, sit practicè certus de li-
centiâ actionis sibi ipsi, seu subjectivè sum-
ptæ; etsi speculativè dubitet de licentiâ
actionis objectivè sumptæ, seu an sibi se-
cundum se liceat.

S E C T I O IV.

Objectiones Fogarini contra easdem conclu-
siones.

§. I.

Argumenta Fogarini.

S U M M A R I U M.

Quia implicat certitudo simul, & incertitudo
de honestate objecti, n. 162.

Quia actus ex D. Thom. & Scoto sumit bonita-
tem ex objecto, ib.

Et quia implicat, ut actus sit certò bonus, & ob-
jectum non sit certò bonum, n. 163.

Et quia formidans de bonitate objecti formidat
de bonitate actus, n. 164.

Et quia si omni opinioni probabilis inest certitudo
honestatis formalis, meret quoque opinioni re-
mittere probabilis, n. 165.

Et quia M. Baro dicit esse prodigium ignoran-
tiæ, & temeritatis dari certitudinem, cui nul-
la objectiva respondeat, n. 166.

Confundit objectum in esse objecti, cum objecto in
esse rei: quid utrumque, n. 167.

Actus sumit bonitatem ab objecto in esse objecti,
non in esse rei, seu ut in mente, non ut est in
re, ib. & n. 168.

Dubium speculativum, & practicum quid? n.
169.

Cum dubio speculativo de licentiâ objecti secun-
dum se stat certitudo practica de ejus objecti
dubie liciti electione, ib.

Objectum quid? materiale, & formale quid?
n. 170.

Formale quod, & quo, quid? n. 171.

Ratio formalis sub quâ, quid? ib.

Objectum formale motivum quod debet neces-
sario recognosci, non ita ratio formalis sub
quâ, DD. ib.

Actus naturales, & supernaturales necessariò
Tom. III.

differunt ex objecto formali movente ut quo.
Incertum tamen, an differant ex movente ut
quod. Inductio, n. 173.

DD. utriusque sententia affirmantis, & negan-
tis essentialiter differre ex formali ut quod,
n. 175.

Aliud quod actus habentes objecta formalia di-
versa sint diversi; aliud ut sint diversi, quod
ea habere debeant, n. 176.

Aliunde quàm ex formali quod differre possunt,
ib. & 177. & 178.

Axioma, quod actus sumat speciem ab objecto,
qualiter intelligendum, n. 179.

S. Thom. contra Fogarin. n. 180.

Immo Scotus, & Scotista, ib.

Fateor implicare, ut actus sit certò bonus, & ob-
jectum ut est in mente non sit certò bonum, non
tamen ut sit certò bonus, & objectum ut est in
re non sit certò bonum, n. 181.

Quando quarimus, an stante dubio speculativo
de bonitate objecti possit quis esse certus de ho-
nestate formalis actus, sumimus objectum ut
in re, non ut in mente, ib.

Bonitas materialis non constituit bonitatem for-
malem actus, n. 182. 183.

Objectum ut est in re non semper specificat actum,
sed ut in mente, n. 184.

Ut tenuis prudentia non est prudentia, ita nec
tenuis probabilitas est solida probabilitas, n.
185.

Impugno dictum Baroni, n. 186.

Omni certitudini formali respondet objectiva,
sive in re, sive in mente, non semper in re,
num. 187.

Primum argumentum est; quia impli-
cat certitudo de honestate actus cum 162.
formidine, seu incertitudine de honestate Fogar.
objecti ejusdem actus: ergo implicat, ut
quis operetur cum dubio speculativo. An-
tecedens probat ex S. Thom. 1. 2. qu. 18. s. Tho.
art. 2. docente, quod actus humanus sumat
bonitatem ex objecto; ait enim: Dicendum,
quod sicut dictum est, bonum, & malum actio-
nis, sicut & ceterarum rerum attenditur ex ple-
nitudine essendi, vel ex defectu ipsius: primum,
quod ad plenitudinem essendi pertinere videtur,
est id, quod dat rei speciem: sicut autem res
naturalis habet speciem ea sua forma, ita &
actio habet speciem ex objecto; sicut & motus ex
termino; & ideo sicut prima bonitas rei natu-
ralis attenditur ex sua forma, quæ dat speciem
ei; ita & prima bonitas actus moralis attendi-
tur ex objecto conveniente, unde & à quibus-
dam vocatur bonum ex genere. Hæc S. D. Et
qu. 19. art. 1. ait: Ad 3. dicendum, quod bo-
num per rationem representatur voluntati, &
objectum, & in quantum cadit sub ordine ra-
tionis